

DE 'GEUZENHOEK' TE OVERBOELARE

Jeugdherinneringen over het buurtleven tussen stad en dorp

Jacques DE RO

Het merendeel van de geschreven documenten die we in de archiefdepots aantreffen vertelt ons slechts een deel van het historisch verleden. Zelden gaat het om strikt persoonlijke archivalia zoals dagboeken, memoires, (auto) biografieën, briefwisseling... Toch kan deze 'egodocumentatie' ons een meer menselijk beeld ophangen van de lokale geschiedenis. Hierin schuilt wel het gevaar dat de aangereikte informatie dikwijls gekleurd of vertekend is en dus voorzichtig moet benaderd worden. Zo kunnen herinneringen uit de kindertijd ons veel vertellen over een bepaalde buurt. Zij zijn vaak zelfs de enige informatieve bron die een beeld en sfeer kan opwekken van datgene dat allang verdwenen is...

Jeugdherinneringen

De meeste volwassenen bezitten een rijke bagage aan jeugdherinneringen over hun familielevens, schooltijd, de vriendjes... maar ook over de omgeving waarin ze zijn opgegroeid. Meestal is het controleren op authenticiteit en betrouwbaarheid onmogelijk, maar door het naast elkaar leggen van herinneringen van een groot aantal leeftijdsgenoten kan dit hun geloofwaardigheid alleen maar ten goede komen. Onderzoek naar reflecties over hun jeugdijaren door inwoners van Geraardsbergen en omgeving is waarschijnlijk nooit eerder uitgevoerd en kan dus een belangrijke aanvullende bron betekenen. In de *Kroniek van de Familie Broeckaert en een beetje genealogie*¹ beschrijft Franz Broeckaert niet alleen zijn naaste familieleden, maar ook het buurtleven op en rond het Stationsplein, waar decennialang de 'Bazar du Grand Bon Marché' van zijn vader voorbijgangers lokt. Dirck Surdicourt, die een studie wijdt aan de familie Broeckaert, is het opgevallen hoe accuraat de informatie is die Broeckaert in zijn kroniek doorspeelt. Ook Rik Van Damme schetst in zijn verhaal over paracommando Jozef Roman het buurtleven van de Oudenaardse Poort in de naoorlogse periode². Wanneer we de vaak vervaagde memorie uit onze jeugdijaren kunnen toetsen aan bepaalde geschreven documenten, zitten we al een stuk dichterbij de historische werkelijkheid. Hoewel jeugdherinneringen eerder tot het domein van de volks- of heemkunde behoren, blijven ze een fascinerende bron bij het onderzoek naar het verleden. En dat is ook een van de onderwerpen die aan bod komen op de *Erfgoeddag van de Vlaamse Ardennen editie 2015*, waarbij aan de inwoners wordt gevraagd hun bijzondere jeugdherinneringen te noteren of te vertellen³.

Detailopname uit het 'Grondplan van Geeraardsbergen' van Ph. Berckman uit 1945 met aanduiding van de 'Geuzenhoek' en volgende aanwijzingen: (1) Astridlaan, (2) Groteweg, (3) Hogeweg, (4) Fabriekstraat en (X) Groteweg nr. 74. Opvallend op het plan is nog de vermelding van de 'zwartfabriek', het beenzwartbedrijf van P. Dalimier et Cie. (Verz. J. De Ro)

1. Ongedateerd, in privé-bezit.

2. R. VAN DAMME, *Congocrisis 1960: paracommando Jozef Roman vertelt...*, in *Gerardimontium*, nr. 258, 2014, p. 20-21.

3. Een oproep met deze specifieke vraag naar het leespubliek wordt gericht in *Geraardsbergen Stadsmagazine*, nr. 37, december 2014, p. 7; zie ook www.kruishoutem.be/website/5779 (januari 2015).

De 'Geuzenhoek' te Overboelare

Als voorbeeld verhaal ik hier kort mijn eigen vervaagde jeugdherinneringen over de buurt waarin ik tijdens de jaren 1950 en 1960 ben opgegroeid. Het is de kleine leefwereld van een aantal opgroeiende kinderen van wie sommige nu al pensioengerechtigd zijn. Mijn geboortehuis waar ik met mijn ouders en twee zussen⁴ mijn prille levensjaren doorbreng is Grote Baan (thans Groteweg) nr. 74 te Overboelare en ligt aan de drukke invalsweg naar de binnenstad. Hier komen vier wegen samen: de Groteweg (*de Gruete Boeëne*), de Astridlaan (*den Boelvaar*), de Hogeweg (*de Dollestroeëte*) en de Fabriekstraat (*de Fabriekstroeëte*). Deze woonomgeving staat bekend als de *Geuzenhoek*. Hoewel over de oorsprong van deze benaming nog discussie bestaat⁵, verwijst hij vermoedelijk naar sigarenfabrikant David Van Nieuwenhove⁶, die tijdens de belle époque het voormalige directeurshuis van het lucifersbedrijf van Guillaume Mertens bewoont. Om zijn niet-kerkse levenswandel, zou hij bekend staan onder de naam 'geus', een scheldnaam voor 'liberaal'.

Als kind hoor ik regelmatig over een "kasteel", dat ergens aan het begin van de Hogeweg heeft gestaan. Uit vroeger historisch onderzoek is gebleken dat het om het riante landhuis met lusthof van de familie Van Nieuwenhove gaat. In 1929 wordt de woning en domein opgekocht door Honoré Carion, maar verdwijnt tien jaar later voor de aansluiting van de Astridlaan met

De 'Geuzenhoek' in de sneeuw tijdens de winter van 1956. Hier komen vier wegen samen. Het gekasseid pleintje naast de Groteweg zorgt er voor dat kinderen uit de buurt ongehinderd kunnen spelen zonder het gevaar overreden te worden. (Verz. J. De Ro)

de Groteweg. In feite gaat het om de aanleg van het eerste deel van de stadsring die er voor moet zorgen dat het verkeer uit de richting Lessen uit het centrum blijft. De nieuwe *boelvaar*, waarover het iedereen heeft, loopt dwars door de tuin achter onze woning, zodat we dan telkens de weg moeten oversteken om onze moestuin te bereiken. Tijdens de jaren 1950 loopt de Groteweg richting Geraardsbergen tot aan de spooroverweg, in de volksmond *de barieële*, die niet zelden gesloten is voor voorbij puffende stoomtreinen. Voor wie te voet naar de stad moet, is de snelle oplossing dan de *passerelle*⁷, een metalen voetgangersbrug over de spoorweg. Een riskante onderneming wanneer er tijdens een strenge winter ijs op de treden ligt!

Luc Carion: "Ik heb nog vele uren doorgebracht in het treinwachtershokje, waar ik de 'barieële' met een zware hendel mocht opendraaien. Die liep toen op wieltjes en soms legden kwajongens stenen op de rails zodat ze vastliep. Als we een stoomtrein zagen aankomen, klommen we boven op de passerelle om dan helemaal in de rook te verdwijnen. Heerlijk!"⁸

Vlak bij de passerelle heb je het snoepwinkeltje 'den Fort' van den zwarten⁹, waar we *pakskiesj* Solo en Planta kopen.

Gerda De Croo: "Het was de zoon van Nieke Van Dijck¹⁰ (Nieke zoep) die dat openhield met zijn vrouw. Ik meen mij te herinneren dat men er niet zo vriendelijk was en na de opgraving van Nieke¹¹ dat er meer volk naar het winkeltje kwam,

4. Jacqueline en Marie-Rose.

5. Meer hierover in: J. DE RO, *Het succes van de solferstek. Nieuw licht op de eerste Geraardsbergse lucifersfabrikant Guillaume Mertens*, in *Gerardimontium*, 2007, nr. 213, p. 18-25.

6. David Van Nieuwenhove, geboren te Overboelare op 15 november 1850, als zoon van Franciscus, eigenaar-uitbater van de kartonfabriek van Goeferinge en van Amelia Anseau. Hij huwt op 19 juli 1876 te Geraardsbergen met Celina Theresia Philippina Baele uit Deinze. In 1908 maakt hij in de lokale pers reclame voor het sigarenmerk *Mexique-Bouquet*.

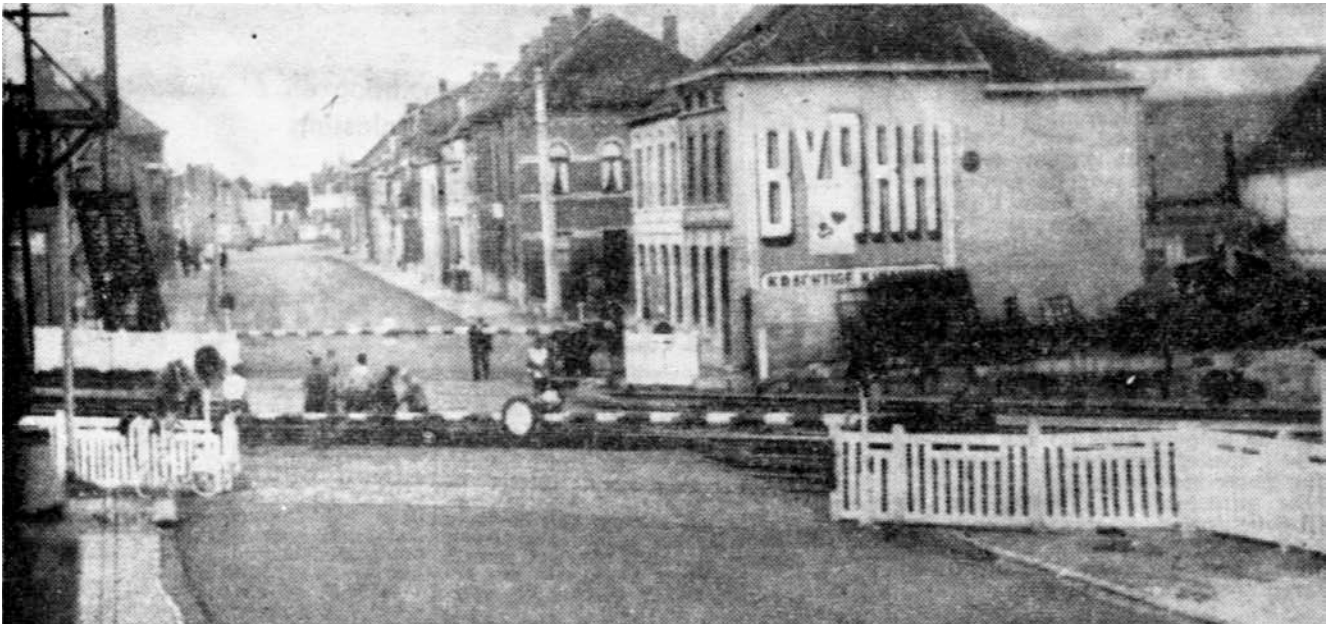
7. Archief NMBS: de bouwdatum van de voetgangersbrug van O.W. 93 is niet bekend, de afbraak dateert van 1971. De loopbrug van geribd plaatmetaal heeft een lengte van 24,24 m en hangt 5,020 m boven de sporen. De betonnen overbrugging dateert uit 1972 (inlichtingen, met dank aan S. De Schuiteneer).

8. Interview met Luc en Martine Carion, Overboelare, 20 februari 2015.

9. Richard De Spiegeleer.

10. Leonie Van den Dijck (1875-1949), de zienere van Onkerzele.

11. De eerste opgraving gebeurt in 1972, de tweede in 1982.

Zicht op de 'barieële' met links de passerelle en rechts de huizenrij, die later moet wijken voor de aanleg van de spoorwegbrug. Rechts vooraan de woning van Willy Carion, met langs de zijgevel het oud ijzerdepot. (Het Volk, 8 januari 1965)

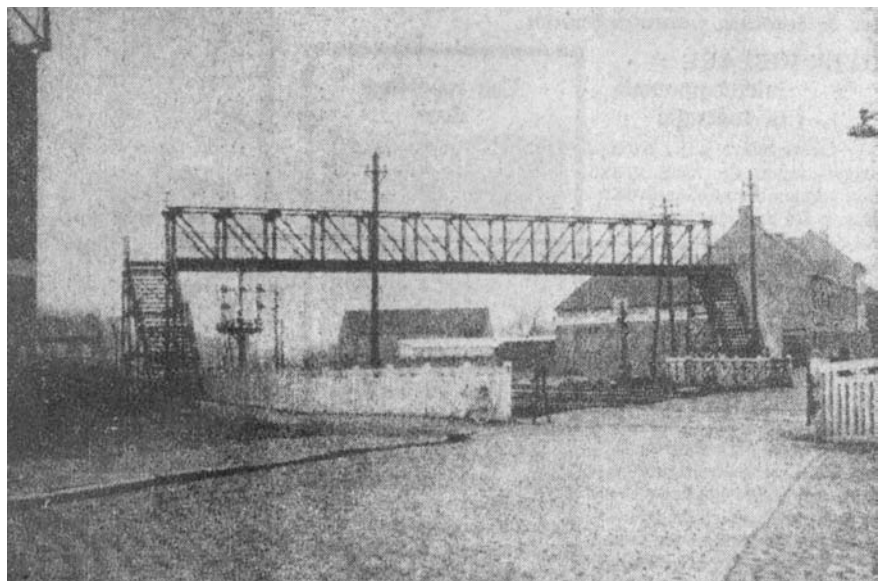
ook de pers heb ik er weten staan."¹²

Stephan De Prez: "Ivonneken, was de naam van de zwarten zijn vrouw. Ivonneken herinner ik me als een ongelooflijk vriendelijk vrouwken, maar haar man was een norse, zwijgzame man. Zo één waar we als klein manneken schrik van hadden. Dan ook nog die bijnaam 'de zwarten'..."¹³

De overkant

De afstand tussen onze woning en de overburen lijkt voor mij als kind immens groot. Tussen ons en de weg ligt nog een gekasseid pleintje. Ik herinner me aan de overkant de lage werkmanshuisjes, die later plaatsruimen voor garage Nestor Pieteraerens & zonen, eerst een bescheiden werkhuis maar in de loop van de jaren 1960 aanzienlijk vergroot met een voorgevel in beton en veel glaswerk. Tijdens die jaren houdt Juliette, de vrouw van Nestor, het pompstation open.

Luc Carion: "Pieteraerens kocht er eerst het oude magazijn van de karton-

Een zeldzame afbeelding van de passerelle te Overboelare vinden we in Het Laatste Nieuws van 15 februari 1966.

fabriek Fontaine uit Goeferdinge. Later volgden het huisje van Anna Beiriesj en daarnaast het 'pielewinkelken' van madam Matthys. Die werden afgebroken voor de uitbreiding van de garage". Links van de garage wordt in die jaren nog een grote woning, in een

voor die tijd moderne stijl, opgetrokken door Willy Carion¹⁴. Deze ijzerhandelaar bezit achter zijn woning een groot ommuurd terrein dat in die jaren volgestouwd ligt met verroest ijzerwerk en autowrakken. Ook aan de linkerzijde van onze

12. E-mail van Gerda De Croo, 20 januari 2015.

13. E-mail van Stephan De Prez, 21 februari 2015.

14. Willy Joseph (Willy) Carion (Geraardsbergen, 1919-1985), zoon van Honoré Louis en van Maria Leontina Mertens, getrouwd met Zoé Emilie Denise Paternoster, ijzerhandelaar in de Groteweg 48, liberaal, gemeenteraadslid Overboelare 1959-1970, schepen Overboelare van 2 januari 1965 tot 31 december 1970, gemeenteraadslid Geraardsbergen 1971-1982 (inlichtingen, met dank aan F. De Chou).

Het bouwvallige 'Geuzenkasteel' moet wijken voor de aanleg van de Astridlaan. (ongedateerd) (Verz. familie Carion)

woning bezit hij nog een stuk grond waar hij metaalafval deponert. Het ontsiert de hele straat. Later wordt alles opgeruimd en blijft het perceel lange tijd braak liggen tot het ogenblik dat de garage er Opels parkeert. Als kind heb ik er heel dikwijls in de roestbruine aarde zitten graven. Af en toe komt er dan een stuk ijzer naar boven... dat ik dan voor een paar franken bij Carion inruil.

Paul Carion: "Mijn grootvader Honoré Carion woonde in de Gaffelstraat waar hij een ijzerhandel opstartte. In 1929 kocht hij het 'Geuzenkasteel' in Overboelare. Hij verhuurde de woning maar de achtergelegen tuin werd een ijzeropslagplaats. Later had mijn vader daar in de buurt op verschillende plaatsen een ijzerdepot: eerst naast het kafeetje bij de "barieële", daarna langs dezelfde huizenrij, achter de laatste rijwoning met poort. Hier woonde mijn grootvader langs moederszijde, Emile Paternoster, beter bekend als 'Miel Kaboesj'.

Garage 'N. Pieteraerens & zonen', verdeler van 'General Motors', vinden we tijdens de late jaren 1950 langs de Groteweg nrs. 51-53. Het woonhuis en het eenlaags huisje, rechts in beeld, worden tijdens de jaren 1960 gesloopt en vervangen door nieuwbouw. (Verz. Ph. Haegeman)

Hij handelde in bomen en hield er ook café. In 1955 kocht mijn vader aan de overkant van de Groteweg het terrein van de zwartfabriek¹⁵.¹⁶

Aan de rechterzijde van de garage is er de tegelwinkel van Vande Maele. De uitbater staat in de buurt bekend als de plakker. Vermoedelijk werkt hij op de bouwerven als stukadoor. Nog verderop is er het verdeelpunt van Chiquita bananen van mijnheer Spiers, een vriendelijke oudere man. Julien Matthijs: "Ik ben een paar keer

De Astridlaan, door de buurtbewoners bekend als 'den boelvaar', is medio de jaren 1950 afgezoomd met jonge beuken en is grotendeels onbebouwd. (Verz. J. De Ro)

bij Spiers binnen gegaan in de plaatsen waar de bananen (rijpten) bewaard werden. Men toonde er telkens een grote (heel grote) spin(nen) die tussen de bananen de oversteek had gemaakt." Martine Carion: "Van zodra ik van die spinnen afwist, keek ik elke avond onder mijn bed of er daar geen zaten". Stephan De Prez: "Ik keek uit naar de momenten dat de vrachtwagens met bananen toekwamen. De kratten werden gelost en als deze met een koevoet werden opengebrouwen, dan stond er een

15. Gabriël Duchâteau, industrieel te Overboelare, en Pierre Dalimier, negociant te Geraardsbergen, starten er in 1886 met een beenzwartfabriek onder de firmanaam *P. Dalimier et Cie*. In 1905 vormt Dalimier, samen met Jules Rens, het bedrijf om tot de *NV Fabrique de Produits chimiques de Grammont*. Het conciërgehuis van de fabriek is nog vanop de Groteweg te zien.

16. Interview met Paul Carion, Semmerzake, 7 februari 2015.

werknemer klaar met een glazen kaasstomp. Eventjes wachten... en soms had je geluk dat er een akelig dier kwam uitgekropen (meestal spinnen), die met de kaasstomp werden gevangen. Altijd sensatie voor ons..."

Gerda De Croo: "In de bananenfabriek gingen we soms dozen halen en daar zaten vaak nog enkele bananen in, altijd leuk. Later kwam daar de fabriekswinkel van 'Little David'."

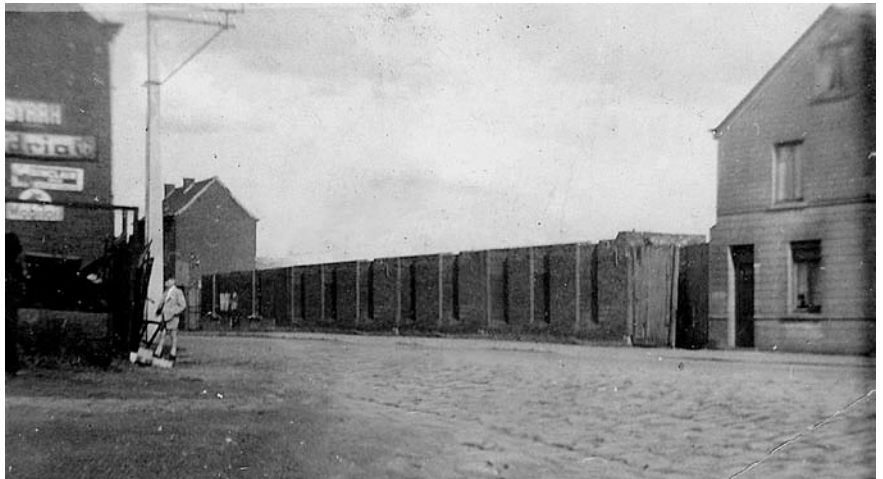
Tenslotte vinden we, bijna op de hoek van de Groteweg met de Fabriekstraat, een café, waar de muzikanten van de dorpsfanfare Sint-Cecilia Overboelare tijdens feestelijkheden telkens stoppen, er een deuntje spelen om er daarna een pint te drinken.

Paul Carion: "Ik meen me te herinneren dat de kroegbazin Juliette heette. Haar zoon was Jean Pierre De Galan, beter bekend als 'pépé'. Veel vroeger, bij de 'barieële' was er nog een café, uitgebraat eerst door Pol Dubois en nadien door Madeleine en Etienne, die als stoker werkte in de weverij De Smet".

Stephan De Prez: "het café noemde gewoon 'Bij Juliette'. En het café dat bij de 'barieële' stond maakte deel uit van een oude graanmolen, meen ik me te herinneren."

'Den Traveir'

Op de hoek van de Groteweg met de Fabriekstraat vinden we de thermosfabriek *den Traveir*, die in

De Groteweg in 1956 met links in beeld de opslagplaats van oud ijzer van Willy Carion. Ook aan de overzijde deponert hij achter de lange blinde muur van de voormalige 'zwartfabriek' oude metalen en autowrakken. Het huis rechts in beeld wordt later door Nestor Pieteraerens verbouwd tot garage. (Verz. J. De Ro)

feite ondergebracht is in een vleugel van het voormalige lucifersbedrijf van Guillaume Mertens uit 1854. De brand die bij valavond in de winter van 1963 uitbreekt herinner ik me nog levendig. Loeiende sirenes, brandweerauto's en een nieuwsgierige menigte maken als kleine jongen grote indruk op mij. Een werknemer, die wat verder op de Groteweg woont, merkt de uitslaande brand vroegtijdig op en rent meteen naar de fabriek om er alle flessen gas buiten te halen. Volgens sommigen is hiermee een ramp vermeden, laat staan een gasexplosie waarbij op zijn minst alle ruiten in de omgeving zouden sneuvelen. Uit voorzorg moeten we toch onze rolluiken neerlaten.

Gerda De Croo: "Het afbranden van de thermosfabriek herinner ik mij nog goed. Van uit onze tuin zag je al die gloeiende schilfers de lucht in vliegen. We vonden het mooi (geen besef van het gevaar), net vuurwerk!"

De uitgebrande straatwand zal nadien geleidelijk in een ruïne veranderen tot er beslist wordt om er een appartementsgebouw op te zetten. Het is wellicht het eerste dat in Overboelare wordt opgetrokken.

Niet verder dan het begin van de straat

Verder weg op de Groteweg richting dorpskom is voor mij als kind onbekend terrein. Behalve dan geregeld

Het ijzerdepot van Willy Carion ontsiert jarenlang het straatbeeld langs de Groteweg. Op de foto links zien we het huis van het echtpaar Van Hove-Plaitin, onze naaste burens. (medio jaren 1950) (Verz. familie Carion)

De 'Geuzenhoek' omstreeks 1967 met links het zuivelwinkeltje 'de Centra'. Aan de overzijde het bananendepot 'Spiers' met toegangspoort en met daarnaast het café "Bij Juliette". (Verz. J. De Ro)

een bezoek aan kapper *Pol* die enkele huizen voorbij de Fabriekstraat zijn salon heeft. Het zijn geen aangename momenten want *Pol* doet mijn haar telkens heel kort en hij maakt met zijn tondeuse achter mijn oren zo'n griezelige geluiden.

Julien Matthijs: *“Coiffeur Pol (naam Vidts) was in de jaren 1960 niet onze vriend. Vaders wensten korte nette kopjes maar de kinderen hadden de Beatles op tv gezien en vonden deze haarsnit modieuzer”*.¹⁷

Gerda De Croo: *“Coiffeur Vidts heb ik ook gekend, namelijk zijn zonen Koen en Edwin zaten in dezelfde jeugdbeweging als ik. Mijn vader, broer en grootvader gingen er met hun haar”*.

Stephan De Prez: *“Pol de coiffeur, amai dat was nog eens ne viezen. Als kind moest ik bij Pol gaan om mijn haar te laten knippen (prachtige kapperszaak was het wel!), maar ik was zo een kind dat nooit kon blijven stilzitten en als oplossing bond de Polle me vast op zijn stoel. Als ik eraan terugdenk, geweldig! Naast Gerda woonde trouwens ook ‘Pol de voddenmarchang’. Toch ook een legendarische figuur.”*

Onbekend gebied is ook de Hogeweg. Op de hoek met de Astridlaan bevindt zich de meubelzaak van de familie *Vander Elst*¹⁸ en wat verder in de straat het metaalbedrijfje van Paul Hooghuys¹⁹. Als kind spelen we daar regelmatig stiekem op de hopen steenkoolgruis die zich op het fabrieksterrein bevinden, dat we bereiken via de aaije trambone. Wanneer we dan pikzwart naar huis keren, wacht ons een flinke pandoering en vliegen we voor een stevige wasbeurt de kuip in.

Het einde van de wereld lijkt voor me wel de Kasteelstraat, waar toen

Het zogenaamde ‘Kasteel van Overboelare’, wordt in 1954 afgebroken. Dwars door het park wordt de Kasteelstraat getrokken en de omliggende gronden verkaveld. De vervallen paardenstallen zijn nog lange tijd het dankbare speelterrein van de kinderen uit de buurt. (ongedateerd) (Verz. J. Borremans)

amper huizen stonden. Gevaarlijk maar tegelijk plezant is het spelen tussen de vervallen stallingen van het afgebroken zogenaamde *Kasteel van Overboelare*, dat nog is bewoond door de vroegere burgemeester Paul Van Cleemputte²⁰.

Gerda De Croo: *“In mijn herinnering is de Kasteelstraat veel later aangelegd. Het staat mij voor toen ik met buurtkinderen in en rond de stallen ging spelen, dit een verwilderde tuin met veel bomen was maar zonder huizen, behalve de stallen dan. Het was ook verboden (privé)terrein en dat maakte het des te spannender om er naar binnen te gaan.”*

De Astridlaan

Het optrekken van nieuwe woningen langs de met jonge beuken

omzoomde Astridlaan verloopt aanvankelijk moeizaam. De oorlogsjaren en de schaarste tijdens de daaropvolgende jaren zullen hierbij een rol hebben gespeeld. Maar nadien zwengelt de economie aan. Tijdens de jaren 1960 wordt de ene villa naast de andere gebouwd. *Palmyr*²¹ en meubelmaker *vandenbaargen*²², die wij kennen als *den draaier*, wonen nog in het begin van de laan in een rijhuis, wellicht opgetrokken tijdens het interbellum, maar verder langs weerszijden van de weg verrijzen enkele bungalows. We zijn vriend ten huize van *Gaston en Marriette*²³, de naaste burens van Bob De Smet die *tikmachienen* van Olivetti verkoopt. Voor dat de eerste zwart-wit televisie in 1967 in onze huiskamer verschijnt, gaan we elke woensdag

17. E-mail van Julien Matthijs, 12 januari 2015.

18. Reclameboekje *Geeraerdstoet 11 sept. 60*: het *Huis Vander Elst Gebr.* Astridlaan 1 te Overboelare vervaardigt en verkoopt stijlmeeubelen in massief eik. Hun schrijnwerkerij bevindt zich verderop langs de Hogeweg.

19. AKG (Archief Kadaster Gent), doc. 212, Overboelare, dl. 5b, art. 3094 en dl. 7, art. 2015 en 2162: Paul Hooghuys (° 1919) richt in 1914 op de Grote Hunnegemkouter (Hollestraat, thans Hogeweg) te Overboelare een ijzergieterij (sectie A 1056⁰, 730 m²) op met als firmanaam: *Maatschappij in Collectieve Naam “Clouterie Grammontoise Hooghuys et Waterinckx”*. De bedrijfsoppervlakte wordt in 1920 uitgebreid met 120 m².

20. Paul Van Cleemputte (1856-1952), rentenier, liberaal burgemeester van Overboelare van 1905, met korte onderbreking tot 1946.

21. Van Damme.

22. Hubert Vanden Berghe.

23. Als kind heb ik nooit beider familienaam gekend.

avond bij hen naar 'Schipper naast Mathilde'²⁴ kijken. De komst van het kijkkastje is voor het hele gezin trouwens een fascinerend gebeuren: we zitten als kind ongeduldig te wachten tot het eerste televisieprogramma wordt uitgezonden. Met regelmatig 'sneeuw' op het scherm bekijken we blijgezend de BRT, de RTB en Rijsel 1, meer zenders zijn er niet.

Luc Carion: "Ik herinner me nog langs de Astridlaan de dunne beukenstammen waar we aan schudden tot de 'preekeirs' er uitvielen".

Stephan De Prez: "Tussen de draaier en Erna lag verderop een groot stuk weiland dat recht naar beneden liep. Daar gingen we in de winter met de 'ijsstoel' het talud af tot bij de oude trambaan".

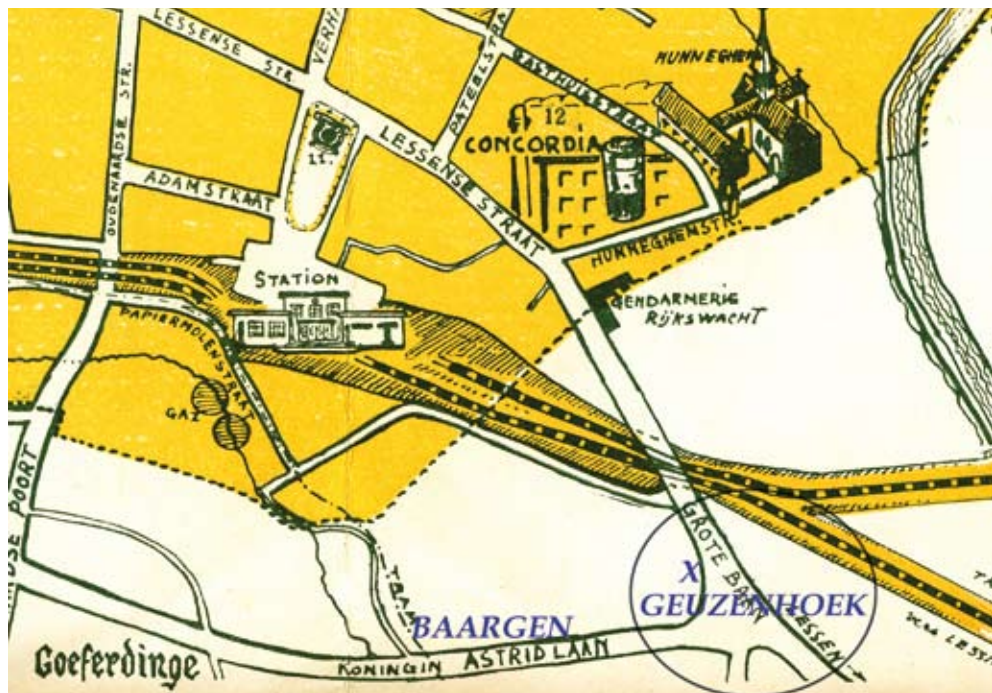
Regelmatig mag ik gaan spelen in de villatuinen aan de Astridlaan. De verst gelegen hof is deze van de Kongolezen. Het betreft Koen, Claire en de jongste, Stefaan²⁵. Hun ouders zijn in 1960 teruggekeerd uit Belgisch-Kongo. De tuin is avontuurlijk aangelegd en heeft een kleine vijver met een bruggetje. Een andere ingesloten villatuin ligt dichterbij en hoort toe aan een zekere Nechelput, bekend als *den barbier*. Dochter Christine is goed bevriend met mijn zussen en tijdens de zomermaanden wordt daar regelmatig de *wigwam* opgezet en allerlei spelletjes opgevoerd.

Toch wagen we ons soms wat verder dan de laatste villa in rij en belanden we op *de baargen*. Dit is een onbebouwde grasheuvel²⁶ langs de Astridlaan die later eigendom wordt van de Rijkstechnische School. We leveren er dikwijls slag met *de mannen van de gaas*²⁷. Dit zijn de rakkers

Het woonhuis langs de Astridlaan, rechts in beeld, wordt door de familie Herregodts betrokken, kort na hun vertrek uit Belgisch-Kongo in 1960 (medio jaren 1950) (Verz. J. De Ro)

Detailopname van het 'Grondplan van Geraardsbergen' van Th. Bruylant (1955) met aanduiding van de 'Geuzenhoek' en 'de baargen'. (X) = Groteweg nr. 74. (Verz. J. De Ro)

uit de Papiermolenstraat die ons dan van op de heuvel met aardkluiten bestoken. Bovenop de heuvel is het braakliggend terrein waarop een paar grote kerselaars staan. Niet alleen de kersen, maar ook het kleverige sap dat op sommige plaatsen uit de bast vloeit interesseert ons. We vangen dit op om er lijm van te maken. Op die heuvel rook ik stiekem mijn eerste sigaret... en ook mijn laatste. Een voorbijrijdende fietser ziet me en roept me toe: "Pas op hé manneke, 'k zal het aan de poliesje vertellen!". Met de schrik op het lijf loop ik snel naar huis.

Een rij van zes huizen

Onze rijwoning aan het pleintje maakt deel uit van een blok van slechts zes huizen. Dit zijn onze naaste burens, die we het best kennen. Rechts van ons woont Joséphine met haar echtgenoot Victor²⁸. Beiden zijn hoog

24. Deze succesvolle Vlaamse televisiesitcom was te zien op de Vlaamse openbare omroep van 10 mei 1955 tot 19 juli 1963.

25. D. SURDIACOURT, M. VAN TRIMPONT, *De Witte Congo. Congo ya pembe*, Gramaye-reeks 4, Geraardsbergen, 2008, p. 191, 217: de kinderen van Willy Herregodts (1923-2008) en Ghislaine Geers, allen geboren te Leopoldstad (Belgisch-Kongo).

26. Deze heuvel langs de Astridlaan wordt later afgegraven, maar blijft ook vandaag nog onbebouwd.

27. De *gaas* verwijst naar de gasfabriek, die in 1859 op de oude stadsvesten, nabij de Oudenaardse Poort (thans Papiermolenstraat) wordt opgericht om de stad van gasverlichting te voorzien. De laatste metalen gashouder zal decennialang de buurt domineren tot de sloop in 1979.

28. De Cremer.

Eddy De Prez en Jacques Gosseye, beiden fervente fietsers, poseren voor de beenhouwerij. Het huis op de hoek is het zuivelwinkeltje de 'Centra' en over de rijweg zien we de meubelzaak van de familie Vander Elst. (ongedateerd) (Verz. C. Van Liefveringe)

Voelen de buurtbewoners van de 'Geuzenhoek' zich dan toch verbonden met Overboelare? Op deze onscherpe kleurenfoto zien we, van links naar rechts, Georges Matthijs en Robert Cerpentier, de zoon van Marieken en Henri, met in het midden de jonge Julien. Ze maken zich klaar voor de optocht tegen de fusie van Overboelare met Geraardsbergen. Achter het vensterglas van de meeste woningen hangt in die tijd een kleine affiche: "Overboelare zegt NEEN!" (1963) (Verz. C. Van Liefveringe)

bejaard en zij zijn de eersten die ik als kind weet overlijden. In mijn dagboek schrijf ik op zondag 19 mei 1968 kortaf: "Josefine is dood".²⁹ Haar man is een fervente duivenmelker die, iedere kat die we in huis halen, telkens vergiftigt. In het huis daarnaast wonen Marieken en Henri. Henri loopt steeds op klompen, met een kaboesje op het hoofd en met een wandelstok. Zijn echtgenote zal hem nog vele jaren overleven. Daarnaast is er de slagerij van Eddy³⁰ en Cécile, handig voor ons gezin zo dicht bij huis. Ik moet er regelmatig gaan charcuterie en biefstukken kopen. Zij hebben twee zonen Johan en Stephan³¹ met wie ik regelmatig speel. Ik ben zeven jaar ouder dan Stephan en elke zondag gaat hij met mij mee naar de mis in de kerk van Hunnegem.

Cécile Van Liefveringe: "Mijn man was afkomstig van Sint-Martens-Lierde. Hij werkte aanvankelijk in het slachthuis maar in 1957, kort nadat hij van een besmetting was genezen, kon hij de beenhouwerij van Mong Herregodts op de Geuzenhoek overnemen. We zijn gestopt in 1992".

Tenslotte op de hoek van de huizenrij is er, de Centra, het zuivelwinkeltje van Georges³² en Germaine. Hier haal ik regelmatig skellekiesj keis. Soms mag ik dan van thuis voor een frank vier Lutti's kopen. Op een keer hebben we buitengaande klanten beetgenomen. We leggen voor de deur een lege portemonnee, gebonden aan een draadje, die we van achter de hoek vasthouden. Van zodra iemand zich wil bukken om de brieventas op te nemen, trekken

we die met het draadje snel naar ons toe. Dolle pret en boze blikken. Het winkeltje is ook de thuis van Julien en Linda.

En dan is er nog de naaste buur, links van ons. Hier wonen Georges en Nelly³³ met inwonende dochter Raymonde en schoonzoon Victor³⁴. Zij verhuren aan ons de woning. We staan op heel goede voet met de eigenaars en achter de woning lopen onze tuinen quasi in elkaar. Georges is een kindervriend en hij kan boeiend vertellen, vooral over zijn periode als soldaat aan het front tijdens W.O. I. De man is met pensioen maar hij vindt nog de kracht om met plezier het land aan de overkant van de Astridlaan te bewerken. Ons toilet is niet meer dan een houten zitplank met een rond gat en daarop

29. Verzameling J. De Ro, Gent, *Mijn Dagboek 1968*: daags voordien verongelukken vijf jongeren bij een botsing met de auto tegen een boom in Moerbeke. Het autowrak wordt overgebracht naar garage N. Pieteraerens & zonen. De hele buurt komt de wagen bekijken. Vooraan in de motorkap is de ronding van de boomstam te zien. In de auto liggen nog schoenen van de verongelukte passagiers.

30. Eddy De Prez, bekend als *den bienhawer*.

31. Stephan De Prez, leraar, gemeenteraadslid Geraardsbergen sinds 2013.

32. Georges Matthijs heb ik gekend als een gepensioneerd mijnwerker.

33. Het echtpaar Van Hove-Plaitin.

34. Victor Kiekens is jarenlang brouwer bij brouwerij Concordia.

een losliggend deksel. Regelmatig voert Georges³⁵ dan aal in een ton naar het veld.

Achter het huis hebben we een kippenhok, terwijl de burens vooral konijnen kweken. Tijdens de zomermaanden mag ik de dieren dagelijks op een kruiwagen over de Astridlaan voeren naar het grasveld onder de boomgaard. De burens hebben naast het konijnenkot achter een deur nog een klein donker kot waar volgens hen de *beir-ajoe* huist. Voor mij als kind een gevaarlijk beest. Telkens als ik stout ben, dreigen ze ermee me bij hem in het kot op te sluiten...

Tussen stad en dorp

De buurtbewoners van de *Geuzenhoek* voelen zich noch betrokken bij de stad, noch bij het dorp. Wanneer we naar Geraardsbergen gaan om bijvoorbeeld te winkelen, zeggen we *"We goeën nor t' stad"*. Maar omdat ik eerst naar *Hunnegem* en nadien naar *'t Karmelieten* op school ga en mijn ouders altijd in de Oudenbergstad hebben gewoond, spreek ik *Giesbaargs*. De *Geuzenhoek* staat dus, zeker tijdens de jaren 1950-1960, als een entiteit op zich.

Gerda De Croo: *"De 'Geuzenhoek' was voor mij een passage op weg naar 't stad of station. Ik woonde in nr. 111, rechtover Van Cleemputte. Wij hebben ons altijd gevoeld te behoren bij Overboelare. Daar naar winkels, kerk, stamcafé van mijn vader, jeugdbeweging, gemeentehuis, post, school, dokter, apotheek, Naar 't stad gingen we enkel voor schoenen en kleren."*

Dat de buurt niets met het dorpsleven van Overboelare te maken heeft, heb ik zelf ondervonden. Als inwoner van Overboelare word ik verplicht mijn Plechtige Communie te doen in de Sint-Aldegondiskerk. Maar eerst moet ik deelnemen aan de voorbereidende samenkomsten

op het schooltje in de Kloosterstraat. Ik ken er niemand en hun dialect is niet het mijne. In feite opent zich voor mij een vreemde wereld en dat op een boogscheut van mijn thuis...

Echt buurtleven

Dat het buurtleven de laatste decennia wegwijnt, is algemeen bekend. Maar dat is er zeker geweest tijdens mijn jeugd jaren op de *Geuzenhoek*. Hoewel het steeds een druk verkeersknooppunt is geweest met de bulderende vrachtwagens richting Lessen die vanaf de vroege ochtend de rust verstoren, zijn er tijdens de jaren 1950-1960 de meeste burens met elkaar begaan en zien we op straat spelende kinderen.

Julien Matthijs: *"Bij ons thuis was het winkel. De voordeur was tevens ingang van de winkel en de achterdeur, die in de wc stond, gaf uit op de Astridlaan. Het kan dus moeilijk anders dan dat we 'straatkinderen' waren. Geen tuin, geen koer. In die tijd was er sterke sociale controle. Als er iets gebeurde of er werd kattedwaad uitgehaald wist men het thuis (winkel) meestal voor ik thuis kwam."*

Wanneer nog maar eens een vrachtwagen op de Astridlaan een deel van zijn lading verliest, is de hele buurt present om het verloren goed mee naar huis te nemen. Ik herinner me hopen steenkool en planken, goed om onze kachel warm te stoken.

Gerda De Croo: *"Soms vonden we potten verf langs de weg, die we dan naar huis brachten. Niet zelden zaten ook onze kleren onder de verf"*.

Jaarlijks wordt er op Onze-Lieve-Vrouwhemelvaart op ons pleintje tegen een betonnen verlichtingspaal een gelegheidsaltaar met het Heilig Sacrament opgericht en iedereen uit de buurt helpt mee met het bloemen schikken. De processie van het Heilig Hart houdt er halt, terwijl

voor ons huis een korte eredienst met de pastoor plaatsvindt.

Luc Carion: *"Op dat pleintje werd er ook regelmatig gevoetbald en er is er zelfs eens vuurwerk gemaakt. Ik heb nog horen vertellen dat er tijdens de oorlog een Duits afweergeschut stond."*

Bij de kinderen worden regelmatig de *bollemazen* bovengehaald. Er wordt geknikkerd en gebikkeld. In de winter wordt er met lijmsokjes vogels gevangen. Paul Carion, de jongste zoon van de ijzerhandelaar, leert me fietsen. Vanaf dat ogenblik mag ik met de buurtjongens regelmatig mee crossen tot aan het *kapelleken*³⁶ in de Gemeentestraat te Goferdinge.

Julien Matthijs: *"Ik herinner mij dat ik uren met prentjes van renners (en renners op een klein plastic fietsje) heb gespeeld. Met dobbelstenen lieten we de renners Van Looy, Anquetil, Poulidor Jef Planckaert en anderen wedstrijden rijden. Met de fiets en de buurtjongens heb ik honderden keren kleine wedstrijden gefietst. Kleine ronde was de Hogeweg, Duitsenbroekstraat, Gemeentestraat en via Astridlaan terug. Grote ronde was de Hogeweg - tot de kerk van Goferdinge en via de Marktweg terug naar de Astridlaan. De koers gebeurde met gewone fietsen, toen was er nog geen sprake van koersfietsen of kostelijker zaken"*.

Tijdens de zomermaanden maken we in de uitgedroogde grachten en voor ons, immense rioolbuizen³⁷ langs de Astridlaan een kamp.

Stephan De Prez: *"Onze voordeur was de Geuzenhoek, ons achterdeur de Astridlaan. Het plein en de Astridlaan waren eigenlijk mijn speeltuin. We zijn voor een groot deel grootgebracht op straat. Een straat waar je toen kon spelen en voetballen en fietsen, bikkelen en knikkeren... De grote beuken (die nu nog op de Astridlaan staan), kwamen toen tot aan de Geuzenhoek en ook liep er nog een gracht. En in die gracht gingen we met*

35. Verzameling J. De Ro, Gent, *Mijn Dagboek 1968*: 12 november, *"Toestand van Georges verslechterd, heeft gezwel"*; 14 november, *"Vader voerde Georges naar ziekenhuis"*; 15 november, *"'s Morgens onverwacht: Georges is dood! 11.30 s'avonds gestorven; 5.30 die dag zijn zuster ook in kliniek gestorven. Georges en Bertha liggen in doodhuisje. Een goed man is van ons heengegaan"*.

36. Kapel van Onze-Lieve-Vrouw-van-Vrede.

37. De grachten waren met elkaar verbonden door grote open rioolbuizen.

Tijdens de mooie zomerdagen worden de zetels buitengezet en wordt er lekker onder elkaar gekeuveld. Hier voor de ingang van de garage op rij: Cécile, de vrouw van de 'bienhaver'; Juliette, de vrouw van de garagist en haar schoondochter Nelly De Staercke. (ongedateerd) (Verz. C. Van Lieferringe)

ganse emmers salamanders vangen. Als ik daar nu aan denk, op vijf meter van de Astridlaan ving je toen salamanders... Waar is ons milieu naartoe?"

Gerda De Croo: "Waar ik als kind op avontuur ging samen met mijn broer en speelkameraadjes was beneden de Fabriekstraat. Daar was er een doorgang naar een wildgroei bosje aan de spoorweg (tussen twee spoorlijnen -denk ik - en rechts was een berm met daarachter de Dender). Je moest je daar een weg banen tussen de takken en doornen. Er was ook een grote rioolbuis (komende van de Rozenstraat vermoed ik of de afloop van de Fabriekstraat?) waar je half recht kon in staan en waar steeds een dikke smurrie in stond. Daar gingen we met stokken in vissen en roeren en vonden we soms al eens iets zoals een koffiekkan, een pispot, fietsonderdelen, gebroken serviesstukken, schoenen, ... dat stalden we dan allemaal als trofeeën uit aan de riool."

Luc Carion: "De buurt van de Fabriekstraat werd ook 'Klein Frankrijk' genoemd. Enkele huisjes waren er zwaar verzakt. We speelden daar dikwijls in

het 'stinkholleken'."

Wanneer de meeste jongeren in de buurt al groter zijn, wordt een *pick-up*³⁸ buiten geplaatst en dansen ze op het pleintje op de muziek van *Zorba De Griek*³⁹...

Een brug teveel...

Maar aan het intense buurtleven komt een bruusk einde wanneer tijdens de late jaren 1960 grote infrastructuurwerken worden uitgevoerd. De inwoners van Overboelare zijn het echt beu steeds voor een gesloten spooroverweg te staan... Er wordt een betonnen overbrugging gepland. De huizen langs de kant van de Papiermolenstraat worden onteigend en afgebroken. De brug zorgt voor snel transport maar ook voor drukker autoverkeer. Het pleintje voor onze deur verdwijnt en de weg wordt verbreed en geasfalteerd tot aan onze stoep. Intussen zijn de meeste kinderen in de buurt

groot geworden en het huis uit...

Slotbeschouwing

Naarmate de jaren verstrijken, vertroebelen en fragmenteren onze jeugdherinneringen. Daarbij is de belevingswereld van een kind verschillend van deze van een volwassene. Mijn verhaal over de *Geuzenhoek* is dan ook gebaseerd op louter persoonlijke impressies, die me nog zijn bijgebleven. Maar samen met herinneringen van andere leeftijdsgenoten over deze buurt uit dezelfde periode komt zo een meer algemeen beeld te voorschijn. Al uit een beperkt aantal interviews blijkt hoe opvallend talrijk, gevarieerd maar ook analoog het aantal anekdotes uit de jeugdijaren zijn. Ook de vele, vaak lang vergeten buurtbewoners (al dan niet met bijnaam) komen in de verhalen weer tot leven. En dit kan voor elke buurt, laat staan voor elke straat. Hoe heeft een buurtbewoner zijn eerste levensjaren bijvoorbeeld beleefd tijdens de jaren 1950 in het *Fort Vanderhaegen*, de stationsbuurt of in het Bokerstraatje, wellicht helemaal anders dan in de Wijngaardstraat of op de Markt?

Schrijf over je eigen jeugdherinneringen

Misschien zet deze bijdrage je als lezer ertoe aan zelf eens je jeugdherinneringen over jouw woonbuurt op papier te zetten? Je mag je verhaal steeds doorsturen naar jacques.de.ro@telenet.be en misschien loont jouw verhaal wel de moeite om te publiceren!

Met speciale dank aan Gerda De Croo; Julien Matthijs; Cécile Van Lieferringe; Stephan De Prez; Denise Paternoster; Luc, Martine en Paul Carion voor hun bereidwillige medewerking aan deze bijdrage.

Jacques DE RO
jacques.de.ro@telenet.be

38. Hier in de betekenis van platendraaier.

39. Het gaat om de *Sirtaki* of *Syrtaki*, van oorsprong een Griekse dans. Het is echter geen traditionele volksdans maar een mengeling van snelle en langzame versies van de *Hassapikos*. De dans kreeg wereldwijd bekendheid door het gebruik ervan in de film *Zorba De Griek* uit 1964.